

Uvod

Obilježavanje visoke obljetnice Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu povod je otvaranju i stvaranju arhiva institucijskoga sjećanja, ono potiče na promišljanje stoljeća i pol posvećena rada Filozofskoga fakulteta na oblikovanju društvenih i humanističkih znanosti, obrazovanju stručnjaka koji su nositelji razvoja našega društva, kreiranju akademskoga krajolika u Republici Hrvatskoj te promicanju znanstveno utemeljene kritičke misli.

Svrha je ove monografije pružiti prostor za refleksiju o 150 godina našega Fakulteta. No polazišna točka od koje smo krenuli u ocrtavanje obrisa fakultetske dinamike jest današnja – glavni nam je cilj bio uputiti na mjesto Fakulteta u aktualnom sveučilišnom, nacionalnom i međunarodnom kontekstu te na silnice njegova budućega znanstveno-nastavnoga djelovanja. Razlog je za takvo usmjerenje ovog izdanja dvojak. S jedne strane sistematizacija povijesti Filozofskoga fakulteta bila je podlogom monografije *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu* objavljene 1998. godine, uoči 125. godišnjice utemeljenja modernoga Zagrebačkoga sveučilišta te ujedno Fakulteta. Na taj smo se izdavački projekt, posebno na podatke koji su usustavljeni u tom okviru, oslonili i mi kao urednici i autori pojedinačnih tekstova o fakultetskim djelatnostima, odsjecima, centrima i zavodima, nastojeći ih obogatiti novim spoznajama, kasnijim događanjima te ih sagledati i iz drukčije, sadašnje perspektive. S druge smo strane ovim izdanjem iz različitih kutova te osvrtom na raznolike fakultetske djelatnosti i aktivnosti htjeli odgovoriti na pitanja s kojima se često susrećemo u popularnome diskursu: kakva je relevantnost Filozofskoga fakulteta, njegovih studija, rada njegovih nastavnika, istraživača i studenata danas? Kako se *Filozofski* profilira s obzirom na vladajuće društvene, ekonomske i političke odnose i procese, kako na njih utječe? Kako odgovara na potrebe promjenjiva lokalnoga i globalnoga okruženja, čime mu pridonosi? Na koncu, kako istraživačke rezultate, znanja i vještine koje *Filozofski* generira primijeniti u sadašnjemu kontekstu?

Zaključak koji nam se nameće nakon uređivanja ovog izdanja blizak je onomu koji je ispisan u naslovu uvodnoga teksta prethodne monografije: „Filozofski fakultet – žarište hrvatske znanosti i kulture“. Ali žarište koje znanost i visoko obrazovanje ne uzdiže na povlašten pijedestal nedodirnut današnjim svjetskim krizama, društvenim prijeporima i gorućim problemima, nego je spremno pozabaviti se potrebama akademske zajednice i suvremenoga društva. Do takva nas zaključka dovode osvrti na znanstveno-nastavni profil naše ustanove, kako oni koji različite fakultetske djelatnosti sagledavaju usmjeravanjem na opću sliku tako i oni koji se bave radom pojedinačnih fakultetskih ustrojbenih jedinica.

Tekstovi u monografiji podijeljeni su u četiri veće cjeline. U početnome je dijelu Filozofski fakultet predstavljen iz očišta dekana. Zatim se, uz ovaj opis uredničke koncepcije monografije, obrisi fakultetske 150-godišnje povijesti is crtavaju duž triju linija: sažetom kronologijom ključnih događaja, biografijama dekana i obnašatelja dužnosti dekana te razmatranjem društvene uloge Fakulteta od osnutka do danas. Drugi se dio bavi temeljnim djelatnostima i procesima kojima je Fakultet premrežen u heterogenu cjelinu: sveučilišnom

nastavom, studijskim programima, znanošću i istraživanjima, izdavaštvom, sustavom kvalitete, organizacijom i razvojem. Djelatnosti su prikazane iz perspektive resornih prodekana, članova izdavačkih tijela, voditelja pojedinih studijskih programa i sveučilišnih nastavnika. Autori djelatnosti sagledavaju dijakronijski, ali naglasak stavljaju na sadašnji trenutak, na planove i vizije Fakulteta u budućnosti. Treća cjelina obuhvaća zasebne prikaze 23 odsjeka, dvaju zavoda (onih koji su po ustroju ili načinu funkcioniranja nadodsječkoga tipa, dok je dodatnih šest zavoda predstavljeno u tekstovima o odsjecima unutar kojih djeluju), sedam centara, jedne samostalne katedre i Knjižnice Filozofskoga fakulteta. Ti tekstovi daju uvid u sadašnju ulogu pojedinih fakultetskih jedinica, njihovu akademsku i društvenu relevantnost, područje djelovanja, programe koje nude, temeljna strateška i istraživačka usmjerenja te njihov povijesni razvoj i mijene. U središtu su četvrte i zaključne cjeline ove monografije studenti Filozofskoga fakulteta, sadašnji i oni kojima je Fakultet *alma mater*.

Podaci izneseni u tekstovima najčešće se temelje na sekundarnoj literaturi o pojedinim aspektima fakultetskoga ili odsječčkoga rada te na arhivskim istraživanjima autorâ, pri čemu su se najplodonosnijima pokazali arhivi pojedinih ustrojbenih jedinica, Središnjega arhiva i Ureda za pravne i kadrovske poslove Filozofskoga fakulteta, Središnjega ureda za arhivsku građu Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskoga državnoga arhiva u Zagrebu. Uz nastojanje da usustavimo, revidiramo i vrednujemo postojeću te iznesemo novu građu o Fakultetu pojedinim smo poglavljima željeli dati i osobniji ton, odnosno pripustiti u ovo izdanje glasove ljudi koji na različite načine stvaraju sliku o onome što je *Filozofski* danas. Zato su na različitim mjestima u monografiji u prvome licu o Fakultetu progovorili dekan, pojedini sveučilišni nastavnici, sudionici akademske mobilnosti, naši studenti i alumni.

Kao vremenski graničnik s kojim osvježavanje građe završava prvotno smo bili postavili kraj 2023. godine. No u želji da izdanje bude što ažuriranije, odnosno da nazivi pojedinih ustrojbenih jedinica, popisi djelatnika, studijskih programa i sl. ne budu zastarjeli već u trenutku objave, nastojali smo, koliko nam je bilo moguće, izmjene pratiti sve do srpnja 2024. godine. Svaka je sjednica Fakultetskoga vijeća donosila niz zadataka na reviziji građe, što nas je najjasnije uputilo na činjenicu da djelujemo u izuzetno živoj i dinamičnoj akademskoj sredini koja je, premda određena i kontinuitetom svojega djelovanja, u stalnoj mijeni. Na potrebu za ažuriranjem pojedinih podataka – konkretno popisa obranjenih doktorskih radova, tekućih znanstvenih i studentskih časopisa – nastojali smo odgovoriti uvrštavanjem QR-kodova s poveznicama na baze koje će se i nadalje dopunjavati.

U monografiji Filozofskoga fakulteta doneseni su i popisi njegovih zaposlenika. Oni su podijeljeni na dvije kategorije: na one koji danas rade na Fakultetu i na nekadašnje djelatnike, što obuhvaća naše preminule kolege, umirovljene zaposlenike te one koji su otišli s Fakulteta i svoju radnu karijeru nastavili drugdje. Popise djelatnika odsjeka, zavoda, centara, samostalne katedre i Knjižnice pripremili su autori tekstova u kojima se opisuje njihov rad, a popise djelatnika fakultetskih službi izradio je donedavni fakultetski arhivar. Za sve smo zaposlenike navodili osnovne biografske podatke i godine zaposlenja na određeno radno mjesto na Filozofskome fakultetu. Za pojedine djelatnike iz ranijih razdoblja fakultetske povijesti Fakultet ne raspolaže potpunim biografskim podacima; nedostatak takvih podataka naznačivali smo kraticama *s. l.*, *s. a.* Za djelatnike u znanstveno-nastavnom izboru navodili smo samo radna mjesta realizirana na našem Fakultetu, ne i eventualne kasnije izbore u drugim ustanovama.

Rad na monografiji uključivao je i pomno pretraživanje fotodokumentacije koja prikazuje Fakultet, pojedine njegove segmente i aktivnosti njegovih djelatnika. Autori tekstova posegnuli su za vlastitim i odsječkim fotografskim arhivima kako bi uspjeli i vizualno predočiti sve ono čime se Fakultet bavi. Usto likovno uređenje

tekstova koji govore općenito o Fakultetu podrazumijevalo je blisku i konstruktivnu suradnju sa službama Sveučilišta u Zagrebu, u prvome redu sa Sveučilišnim arhivom, i drugim ustanovama – Fototekom Instituta za povijest umjetnosti i Hrvatskim povijesnim muzejom u Zagrebu. Traganje za primjerenim fotografijama otkrilo nam je i određene nedostatke i praznine u načinima na koje fakultetsku povijest čuvamo slikom. Nadamo se da će ova monografija poslužiti kao dodatan poticaj usustavljenju i obogaćenju vizualnog arhiva institucijskoga pamćenja.

Raznovrsnost pristupa i pogleda na naš Fakultet koja se daje iščitati sa stranica ovog izdanja dijelili smo i mi kao suurednici: pripadnici različitih generacija, koji se bave raznorodnim znanstvenim poljima, a *Filozofski* nas je u Zagreb privukao iz različitih krajeva naše zemlje. No ono što nam je nedvojbeno zajedničko jest ponos na ustanovu na kojoj smo stasali, na njezinih (prvih) 150 godina te uvjerenje da je pred njom još mnogo godina uspješna znanstveno-nastavnoga djelovanja.

Stjepan Damjanović
Nevena Škrbić Alempijević

